

Szenhááromság ünnepe

► Ézs 6,1–13

A Szenhááromság ismerete és szolgálata

A vasárnap jellege

Jánossy Lajos kiemeli, hogy vasárnapon kezdte a teremtést az Atya, vasárnapon támadt fel Jézus, és végezte el a megváltást, és vasárnapon töltötte ki a Szentlélek az apostolokra, hogy végezze a megszentelődés munkáját. Pünkösöd nyolcadán pedig már azelőtt, hogy az egyház ünnepelte volna Szenhááromság ünnepeét, az ősi evangélium (Jn 3,1–15) és epistola (Róm 11,33–36) is a három személy együttes művéről szól, és azt dicsőíti. „Az evangélikus rend szerint [...] sok helyen az *Athanasianum* igéiben szólal meg az egyház imádsággá lett dogmája.” (JÁNOSY 2008, 44–45. o.)

Kortörténeti háttér

Ézsaiás a Krisztus előtti 8. században élt Júdában. Ahhoz, hogy a próféta küldetését és próféciáját, következésképp alapigénket jól megértsük, el kell olvasnunk a Királyok második könyvét is. Így kortörténeti háttérrel is nyerünk. Uzzijjá, Jótám, Áház és Ezékiás királyok idejében AsszírIA területi hódításokra törekedett. A végső cél Egyiptom meghódítása lehetett. Izrael és Damaszkusz királyai koalíciót akartak kieroszakolni AsszírIA ellen. Ezt Áház király elutasította. Kitért a szír–efraimita háború, és Júda király III. Tiglat-Pileserhez fordult segítségért. Júda önállósága csak részben maradt fenn, igaz, nem telepítették ki lakóit, ám a jeruzsálemi templomot

asszír szobrokkal rakták tele, és az idegen kultuszt is kötelezővé tették. Az új vallási helyzet súlyosan sértegette a JHVH-kultuszt és -istenhitet. A sokféle bálványimádás elhatalmasodott, és elveszni látszott az a hit, hogy JHVH a történelem Ura, és egyedül benne és általa maradhat fenn a választott nép.

Exegézis

Ézsaiás próféta tartózkodóan számol be elhívásáról. Az Ószövetség szemlélete szerint szemtől szemben senki nem láthatja az Urat, mert aki ezt megkísérel, az meghal (2Móz 33,20). A templom lehetett a jeruzsálemi templom vagy az a mennyi templom, ahol Isten a maga szentségében és fényességében lakozik. Itt a kerubok szolgálják (mennyei lények, akik Isten szentségét és szuverenitását szolgálják, a mennyek küszöbének őrzői).

Isten dicsősége a szentek szentjében ragyog. Itt őrizték a szövetség ládáját, ám Salamon templomszentelő imádsága szerint Isten oly nagy, hogy még az eget sem képesek befogadni. Ézsaiás királyi trónon látta az Urat paláttal, aki szuverén Isten, és permanensen uralkodik. Erre akkor jöhetett rá a próféta, amikor Uzzijá meghalt. Ugyanis a földi királyok egymást váltva követik a trónon, Isten viszont örökké uralkodik. Az Úr palást mögött való léte a templomban üzenet arra nézve, hogy népe ott találkozhat vele az istentiszteleten. Isten a trónusán ül, még a szeráfok sem láthatják, csak alázattal szolgálhatják dicsőségét.

A „szent, szent, szent” szavak ismétlődése a kultusz liturgiájának szerves és hozzátartozó része. A teljes isteni szentséget hirdető mennyei lények dicsérete példa a földi istentiszteletet bemutató emberek számára is. A Trishagion (a hármas szám) a teljességet jelenti.

A Seregek Ura elnevezés az Isten kultikus nevének való megjelenítése, és e seregeket nemcsak a mennyei lények alkotják, hanem a földön élő és szolgáló gyülekezet is. A dicsőség utalás a kinyilatkoztatásra, amely rendszerint tűz, vihar, villámlás, fény-

jelenségek útján adatik az emberek tudtára. Ahogy a „szentség” a megközelíthetlenséget jelenti, úgy az Isten „dicsősége” az emberiség és a világ létében való kézzelfoghatóságát, érzékelhetőségét hirdeti.

A templom megremeg, a küszöbök megrendülnek, füstszersűség leng be mindent. Az is lehetséges, hogy egy földrengésszerű jelenség történt. A teofánia és a víziók keverednek, inkább a sejtésekre hagyatkozhatunk az elemzést illetően.

Ézsaiás próféta látomása megdöbbenést, félelmet vált ki belőle a szent Isten színe előtt. Ráébred teremtményi voltának kicsiségére és mulandóságára. Megtapasztalja, hogy a Szent előtt csak alázattal hallgatni szabad. A bűnös embert rémület és teljes kétségbeesés köti gúzsba. Ézsaiás átéli e találkozás szörnyű testi-lelki kínját, és szinte felsikolt: „*Jaj nekem! Elvesztem...*”

Ézsaiás bűnvallása az örökkévaló szent Isten irgalmát és bocsánatát váltja ki. A próféta tisztában van azszal, hogy egy bálványimádó nép körében elfedte (elnezte?) egy földi király eltévelyedését a Szenttől, tisztátalan ajkúvá vált, s ezzel érdemtelenné arra, hogy az egy igaz Urat szolgálja. Csak a kegyelemben bízhat.

A próféta elnyerte a bűnbocsánatot, az egyik szeráf az oltárról vett szénnel-parázzsal megtisztította ajkát. A bűnbocsánat illetéknéppen való elnyerése azt is jelzi, hogy ingyen van, kegyelemből, emberi hozzájárulás nélkül. Csak imádkozni lehet érte, csak remélni lehet az üres kezű koldus alázattal. A próféta bűnbánata és megtisztulása azt is hirdeti, hogy a választott népnek sincs más lehetősége. A templomban végzett istentiszteletek és áldozatok a nép, azaz a gyülekezet bűnbánata nélkül semmit sem érnek. Isten népének is, mint a prófétának, az oltárról vett „tűz” bünt elégető és megsemmisítő újáteremtésén kell átesnie. Ellenkező esetben hamis lesz a szolgálat és a szövetségi hűség.

Az Úr kérdésére – „*Kit küldjek el, ki megy el követségünkben?*” (ÚF) – azonnali válasz érkezik a prófétától: „*Itt vagyok, engem küldj!*” Az ézsaiási elhívás-elküldés problematika sok tekintetben más, mint az ótestamentumi küldetések. Isten tanúi sokat viaskodtak és tusakodtak megbízatásuk elfogadása előtt. 2Móz 3,11: „*Ki vagyok én [...]?*”; Jer 1,6:

„...nem értek én a beszédhez, mert fiatal vagyok!"; Ez 3,14: „Én pedig mentem keserűen, felindult lélekkel...”; Jón 4,3: „...vedd el az életemet, mert jobb nekem meghalnom, mint élnem!” Természetesen van ellenpélda is, például a tanítványok Jézus általi elhívása, akik mindenüket elhagyva követték őt.

A megtisztult Ézsaiás megbízatást kap. Ahhoz, hogy szolgálhasson, erre kész kell, hogy legyen, tiszta szívű és szándékú kell, hogy legyen, és engedelmesen a küldője parancsait maradéktalanul közvetítő ember kell, hogy legyen. Az Úr beszédének hirdetése nem magánvállalkozás, nem is kedv kérdése. Szent ügy képviselője szent célért, odaszentelt élettel.

Kemény és elrettentő, alapigénk végén viszont vigasztaló mondatok olvashatók az ézsaiási próféciában. Igét hirdetni reménységgel. Vannak és lesznek kemény emberek, akiknek kövér szív, alkalmi süketség és vakság a tulajdonságuk, s mindezeket a hitetlenségük eredményezi. Hitetlenségük osztályrésze az ítélet és a szétszórás. Mondhatnánk Ézsaiás szolgálatára: szörnyű *ordinatio*, szörnyű küldemény a zsákjában, és szomorú jövőkép.

A próféta azon kérdésére, hogy meddig tart ez még, a Seregek Ura úgy válaszol, hogy a megmaradó tizedet újból pusztulás éri, „[d]e úgy, ahogyan a csernek vagy a tölgynek kivágás után is megmarad a gyökere. Ez a gyökér lesz a szent mag!” (ÚF) A választott nép szétszóratik, és ezt követi az ítélet. Nézzünk vissza a történelembe, és elemezzük Isten népének történetét napjainkig. Természetesen nemcsak Izraelt, hanem az anyaszentegyház népét is nagyító alá téve. Mindehhez az ézsaiási igéken túl az Újszövetség üzenete, hitvallási irataink precíz mondatai is segítségünkre szolgálnak. Mindezt tegyük a minket megszólító Úr iránti alázattal, bocsánatáért szüntelen esedezve és az élő Úrba vetett reménységgel.

Szentháromság

Ahhoz, hogy az ünnep üzenetét megszólaltassuk a szószéken, adjunk rövid összefoglalást arról, hogy mi is a keresztény egyház tanítása a Szentháromságról.

Hitvallási irataink és egyetemes hitvallásaink szövege és tanítása szerint valljuk, hogy Isten Atya, Fiú és Szentlélek. Az egy Istent a háromságban, a háromságot az egységben valljuk és tanítjuk. Ha Istent nem láthatjuk szemtől szemben, akkor érdemes lenne inkább arról szólni, hogy miként mutatja meg magát az ember számára úgy, hogy hitünk és értelmünk, ami mégiscsak korlátos, felfogja ennek a titoknak az ajándék voltát. Luther *Kis kátéja* ma is jól érthető, világos tanítást ad a Teremtőről, a Megváltóról és a Szentlélekről. Augustinus pedig arra hívja fel a figyelmünket, hogy az Atya a Fiúban cselekszik, de a Fiú semmit sem tesz az Atya nélkül, s bármit tesznek, azt a Szentlélek hitelesíti és teszi hozzáférhetővé. Ugyancsak megszívlelendők Melancthon bölcs szavai: „Inkább imádnunk kellene Isten titkait, mintsem kifürkészni.” (*Loci communes*, 1521)

Meditáció – gondolatok az igehirdetéshez

Ember a trónuson?

Csaknem a negyede eltelt századunknak. Az emberiség nagy „pedálozásban” van. Nem sokat tanult a múltjából és a történelem próbatételeiből. A pragmatikus életet teszi céllá, és azt, hogy saját maga kerüljön a középpontba. Az elérendő célok: jólét, elégedett élet, a házastárs, család, barátok kezelése. Mobilitás (utazás, autó, telefon, számítógép stb.). A pedálozás szót használtam, ugyanis ebben az igyekezetben nincs, nem lehet megállni, ütemet téveszteni. Szokták mondani: aki kimarad, az lemarad. A földi királyságok mint államformák egyre fogyatkoznak, sok helyen formálissá váltak, ám az egyéni kis „királyságok” prosperálnak. Ez az élet minden területére áll. A nagy igyekezetben elveszik az emberi lélek, a szív békéje.

Az ember egyszerre válik a maga „istenévé és szolgájává”. Isten, a világ Ura lényegtelené, de mindenképpen mellékszereplővé válik. A bálványimádás és istentelenség nemcsak Istennel állít szembe, hanem a közösségeinket is szétroncsolja. Ahol mindenki „kis isten” akar lenni a képzeletbeli tónusán, ott nem marad figyelem a gyenge és elesett iránt,

legyen szó akár gyerekről, öregről, betegről, éhezőről stb. A világunk mai feszültségeinek itt keresendők a gyökerei. Ahogy Ézsaiás gúny és csúfolódás céltáblája lett, úgy *persona non grata* az, aki szülőként, papként, tanítóként vagy bármilyen közösségi vezetőként Istenre mutat, tiszta erkölcsről, hitről tanúskodik. A szétszórattatás és a közösségeink atomizálódása mögött ezek az okok rejlenek. Tegyük fel a kérdést: tényleg jó, tényleg szükséges és tényleg boldogító az emberi trónigény?

Isten a trónon

Ezt most már ne kérdőjelesen mondjuk, hanem kijelentő és nagyon erősen óhajtó módon. Nem valószínű, hogy a közvélemény-kutatók elismerik, de a világban az emberiség többsége rendre vágyik. A. W. TOZER *A Szent ismerete* című művében azt írja: „Az az erkölcsi döbbenet, amely ránk szakadt, amikor radikálisan szakítottunk a menny fenséges akaratával, valamennyiünkben olyan állandósult traumát hagyott, ami természetünk minden területét érinti.” (1993, 90. o.) A bűnös embernek Isten közelsége elviselhetetlen. Felsikoltunk, mint a próféta tette: „Jaj nekem, elvesztem!” A szentség és tisztaság a bűn és bepiszkolódás világával teljesen ellentétes pólusok. A mai ember életébe is hol meglepetésszerűen, hol drasztikusan be kell lépnie az Istennek, hogy összezúzza az önhiúságunkat és határtalan szárnyalási vágyainkat.

Isten féltőn szerető Isten. Az embernek el kell fogadni az ő hatalmát ahhoz, hogy megérezze és megízlelje szeretetét és lehajlását. Az első parancsolat – „ne legyen más istened” – lutheri magyarázata arra tanít, hogy Istent mindennél jobban szeressük, és őbenne bízunk. Tehát hogy ő legyen az első, a mindennél és mindenkinél szeretettebb és tiszteltebb, mert ő nem egy jelentéktelen valaki, hanem teremtő, gondviselő Atya, aki csupán isteni jóvoltából és irgalmasságából teszi velünk a jót. Isten primátusa azért is döntő, mert az evangélium szerint van hatalma „elveszteni vagy megtartani az embert”. A bűnös ember bujkál Isten színe előtt. Ha úgy látjuk az Istent, mint Ézsai-

ás, rögtön felsejlik elveszettségünk megtapasztalása és a vágy a kegyelem iránt. Felszakad bennünk is a sóhaj: „Isten, légy irgalmas nekem, bűnösnek!” Higgyük el, nem is fog elmaradni a válasz. (Ízlelgesük énekeskönyvünk 402. énekének 5. versét.)

Jézus Krisztus tanúként a Lélek erejével

Ézsaiás látomásában hallja az Úr szavát, és a kérdésre: „Kit küldjek el, ki lesz a követünk?”, ezt a választ adja: „Itt vagyok, engem küldj! Ő így felelt: Menj...” Gondoljunk bele, mennyire nem egyszerű, magától értődő egy elhívásra azonnal igent mondani. A próféták a küldő szóra rendszerint háritással vagy tiltakozással reagáltak (Jeremiás, Ezékiel, Jónás, de még Mózes is). Sok lelki tusakodás rejtőzik az Isten szolgálatának vállalása mögött. Az ézsaiási, szinte felszabadult és boldog igen egy már megtisztult és bűnbocsánatot nyert ember teljes odaadása az Isten ügyének képviselőjére. Amikor Jézus elhívta tanítványait, ők otthagyták hálójukat és mindenüket, és követték őt. A katarzis később jött el a tanítványok életében. Nincs két egyforma eset.

Isten szuverén Úr, Jézus irgalmas Pásztorja nyájának. A döntés nem a mi kezünkben és hatalmunkban van. Akit megragad a mennyei erő, annak menni kell és szólni „az Atya, Fiú, Szentlélek nevében”. Mert ez a feladat követség, és a követ soha nem a maga akaratát képviseli, hanem a küldőét. Az Úr követe nem diplomata, hanem szolga, aki soha nem a saját ötleteit, egy adott helyen és helyzetben való rátermettségét, problémamegoldó képességét prezentálja. A szolga engedelmes és hű. Akár élete árán is.

Alapigénk utolsó versében egyértelmű az utalás Jézus Krisztusra, aki a „szent mag”, és akiből élünk és szolgálunk. A Lélek erejével, a háromszorosan is szent Isten áldásával. Bűnös és bocsánatra, életújulásra vágyó lelkek között. Mindezt pedig nem dörgedelmes szavakkal, a mindent tudás biztonságában, hanem a szelíd szavú tanítvány szeretetével kell tennünk ott, ahova elhívott tanúként szolgálunk kell. Ézsaiás az Úr színe előtt remegve élte át szeretetét. Mózes nem a mennydörgésben, villámlásban, hanem egy csendes szellőben kapta meg az

égi szeretetet. Péter, aki háromszor tagadta meg Jézust, a feltámadás után nyeri el a bocsánatot és kapja meg a mandátumot: „*Legeltesd az én bárányaimat!*” Isten országa és szentsége szolgálóinak békesége és boldogsága által válik vágyva vágyott céllá. Lépünk készséggel, a bűnbocsánatot nyert tanúk örömeivel ott szolgálatba, ahol Urunk ezt kívánja.

További javaslatok az istentisztelethez

Lekció

Róm 11,33–36; Jn 3,1–11(12–15)

Énekek

EÉ 250, 60, 81

Imádság

Szentháromság ünnepe. Luther imádsága, EÉ 712. o.

Felhasznált irodalom

A *Szentírás magyarázata. Jubileumi kommentár.* Kálvin Kiadó, Budapest, 1995.

JÁNOSSY Lajos 2008. *Az egyházi év útmutatása.* Fraternitás Magyarországi Evangélikus Lelkészek Közössége, Veszprém.

LUTHER Márton 1949. *Doktor Luther Márton Kis kátéja.* Magyarországi Evangélikus Egyházegyetem, Budapest.

LUTHER Márton 1995. *Előszók a Szentírás könyveihez.* Magyarországi Luther Szövetség, Budapest. (Magyar Luther Könyvek 2.)

SZABÓ Ferenc é. n. *Szentháromság u. 5. vasárnap. Ézsaiás 6,1–8(9–13). Kortörténeti háttér és exegézis.* Kézirat.

TOZER, A. W. 1993. *A Szent ismerete.* Ford. Gerzsenyi László. Bridge Mission Society, Budapest.

VOIGT, Gottfried 1997. *Bevezetés az egyház tanításába.* Ford. Magyar István. Magyarországi Evangélikus Egyház Sajtóosztálya, Budapest.

■ SZALAY TAMÁS